

Marjan Berk
Het schreien niet verleerd

2011
Uitgeverij XL
Leidschendam

Hoofdstuk 1

‘Ze luisteren niet. De urgentie van wat ik ze wil zeggen, ontgaat ze. Met ongeïnteresseerde ogen kijken ze mij aan, ik bereik ze niet. Ze wenden zich af en praten met elkaar! Het is stuitend! Pijnlijk! En ik sta in de kou!’

Hoog te paard, in wilde galop hield Lena voor de zoveelste keer haar verontwaardigde betoog. ‘Ha! Ze wijzen me af. Het thema van mijn leven! Ik hoor het mijn vader nog zeggen: “Leentje praat wel érg veel!” Vijf jaar was ik. Vijf jaar! Een enthousiast kind. De enige mens die ooit werkelijk naar mij heeft geluisterd was mijn grootvader!’

‘Eh...’ De psychiater probeerde een wig te drijven in de opgewonden monoloog. Tevergeefs. Lena gedoogde geen onderbreking.

‘Afwijzing. Een afgewezen kind. Dat is mijn deel. Een open wond. Komt nooit meer goed!’

‘Maar...’

Hij kwam niet aan het woord en verbaasde zich hoe het mógelijk was voor iemand op deze leeftijd die niet alleen leed aan een haast exotische spreekdrang, maar er ook nog een opa-syndroom op na hield. Een grootvader die al meer dan zestig jaar dood was.

‘Mevrouw Steketee...’

Het mocht niet baten.

“Kan je het misschien eens even niet over jezelf hebben!” Dat zei mijn oudste dochter laatst. Maar er is er hier maar één. Ziet u nog iemand anders? Ik kijk om mij heen. Wat zie ik? Mezelf! Waar moet ik het in godsnaam anders over hebben? Ik leef in een voortdurend misverstand! Ik...’

Plotseling onderschepte Lena de blik van de psychiater, die tersluiks naar de klok boven haar hoofd keek. De woordenvloed stopte abrupt. Haar mond viel open. In haar hoofd echoden haar laatste woorden na.

‘Gaat u verder.’

Maar Lena ging niet verder. Ze staaarde naar de ziendokter bij wie ze nu ruim een jaar lang wekelijks haar hart, haar moordkuil, kwam uitstorten. Die haar geduldige klankbord was. Die ze vertrouwde. En die ze nu had betrapt op verveling. Ze verveelde hem. Hij had genoeg van haar. Hij ook.

Hier viel niets meer te zeggen. Alles was gezegd. Het was een moment van groot inzicht.

Ze schoof met een ruk haar stoel naar achter en stond op.

‘Wat doet u nou? Waarom praat u niet verder? U was zo goed op dreef!’

‘Ja,’ zei Lena, ‘en nu is het welletjes. Ik stop met de therapie.’

Als een veldheer die zijn strategische tactiek bliksemsnel bijstelt om verder terreinverlies te voorkomen, boog hij mee met haar veranderde houding.

‘U heeft gelijk.’

‘O.’

Nu was Lena toch even uit het veld geslagen.

‘U was me vóór!’

‘Dat had u me dan wel eens eerder kunnen zeggen.’

De opluchting van het zojuist verworven inzicht maakte haar scherp.

De psychiater grinnikte.

‘Chapeau,’ zei hij, ‘ik neem mijn petje voor u af. Ik maak het helaas te zelden mee dat het inzicht bij mijn patiënten zo plotseling en totaal doorbreekt. Maar... mag ik vragen wat voor u het breekpunt was?’

Lena stond voor zijn bureau, klaar om afscheid te nemen. Ze keek hem aan en haalde haar schouders op.

‘Och,’ zei ze, ‘het gebeurde gewoon.’

Ze ging hem niet aan zijn neus hangen dat zijn eigen onprofessionele voortijdige blik op de klok haar realiteitszin had doen ontwaken. Dat zij zich daardoor buitengewoon bewust was geworden dat de enige mens die ze kon vertrouwen zichzelf was.

Ze stak haar hand naar hem uit ten afscheid. Hij nam hem in de zijne en legde er zijn andere hand bovenop. Uit beleefdheid liet Lena hem zijn gang

gaan, hoewel de neiging zich los te rukken nauwelijks te onderdrukken viel.

‘Misschien hebben onze gesprekken hier wel toe geleid.’

Nu probeerde ze toch met een glijdend gebaar haar hand te bevrijden. De ijdelruit.

‘Wellicht.’

Weg was ze.

Hoofdstuk 2

‘Ik heb geen zin

Om op te staan

Om met m’n grote blote voeten op het kouwe zeil te staan...’

Zachtjes zingend zat Lena op de rand van haar bed. Betreurde ze nu haar actie, waarbij ze zichzelf had beroofd van het luisterend oor van de enige mens bij wie ze – weliswaar tegen een pittig honorarium – één uur per week oeverloos kon klagen over het onbegrip dat zij in haar leven ondervond over haar drang voortdurend verbaal vorm te geven aan alles wat in haar hoofd omging? Over haar grootvader, die zij op haar vijfde al moest missen. Op wie ze die hele rotoorlog had gewacht en die het toen bestond om in februari 1945 dood te gaan. De ontregelende schrik die ze had gevoeld toen het tot haar doordrong dat ze hem nooit meer terug zou zien. Haar hoop dat de zielendokter haar uiteindelijk op haar oude dag de handvatten zou aanreiken om dat oude kinderverdriet, dat in haar leven maar bleef opspelen, in te perken tot normale proporties. Hij zei zulke goeie dingen. Zoals: ‘Echt verdriet gaat niet over. Papier dat gekreukeld is, wordt nooit meer glad. Het is een mythe dat je over sommige dingen heen kan komen.’

De enige mens. Die voor geld naar haar luisterde.
Gekochte aandacht. Wat een armoe.

Nu was ze weer aangewezen op zichzelf.

‘Vooruit met de geit!’ Ze liet zich op de grond glijden, trok haar badslippers aan en liep naar de badkamer, waar ze de rubber antislipmat in het bad legde voor ze de kraan opende.

Zo.

Terwijl ze wachtte tot het bad gevuld was, sloeg ze de ongelezen krant van gisteren open.

‘Tweetal maakt bizarre dodensprong,’ kopte het bericht dat haar aandacht trok. ‘De Franse politie onderzoekt de dood van een onbekende Nederlandse man, die samen met een vrouw begin vorige maand dood werd gevonden aan de voet van de berg Salève op de Frans-Zwitserse grens nabij Genève. Uit ons onderzoek blijkt dat het stel van de berg is afgedoken met het hoofd naar beneden. Ze moeten op slag dood zijn geweest. De lichamen waren door de val vreselijk verminkt en verkeerden in staat van ontbinding. Naast de lichamen vonden we een Nederlandse bijbel.’

‘O god, het bad!’

Precies op tijd draaide Lena de kraan dicht. Gefascineerd door het krantenbericht ontdeed ze zich van haar nachtpon en stapte in het warme water.

‘Heerlijk,’ mompelde ze, terwijl ze zich tot aan haar

kin in het schuim liet zakken. 'Iedere dag weer. Een weldaad.'

Ze sloot haar ogen en overdacht het gruwelijke krankenbericht dat haar fantasie prikkelde. Waarom? En waarom de bijbel meenemen in zo'n krankzinnige duik? Wat drijft mensen tot zo'n statement? Godsdienstwaanzin?

Haar gedachten dwaalden af naar andere horror. Hoe ze als tienjarige *Signal*, de Duitse propaganda-glossy, onder ogen kreeg: glanzende foto's van zielsgelukkige Oekraïense boerinnen, de armen vol vers geoogste tarwe, hoofddoeken om gebruikte koppen. Ze schenen diep tevreden met de Duitse bezetting. Toen sloeg ze de bladzijden om.

Een halfverteerd lichaam, een schedel, nee... geen kale schedel maar een bottengezicht met strak vel daaroverheen getrokken, kuilen vol lijken, pagina's met zwart-witfoto's van duizenden door de Russen vermoorde Poolse jonge mannen. Lijken in staat van ontbinding, het bos van Katyn.

's Nachts kroop Lena diep onder de dekens, doodsbang van de skeletten die achter op haar bed zaten. Haar nuchtere moeder deed het af met: 'Propaganda, Leentje! Schelden op de Russen, die dit hebben gedaan. Wat de moffen zelf doen is duizendmaal erger!'

De beelden bleven voor altijd in haar hoofd, doem-

den af en toe op, hoorden bij de andere oorlogsgruwel. Door het lezen van *De Grote Toveraar van Oz* durfde Lena te geloven in het eind van de oorlog. Aan het eind zou alles goed komen. Eerst nog veel gevechten en bombardementen die moesten worden ondergaan en overleefd. 'De oorlog is altijd dichtbij,' mompelde ze, 'je hoeft maar met je vingers te knippen en hij is er.'

Het water werd koud. Lena kwam tot zichzelf. Ze probeerde zich op te richten.

Dat ging niet. Vergeefs probeerde ze zich opnieuw te verheffen uit het kille bad, maar ze gleed weer terug. Haar broos geworden armen lieten het afweten, hadden hun tilkracht verloren.

'Verdomme!'

Het was zover. Aangebroken was het ogenblik waarvoor haar tien jaar oudere vriendin Riekje haar had gewaarschuwd: 'Er komt een dag, dan kom je er niet meer uit. Kan je alleen nog onder de douche!'

Ja ja, had Lena gedacht, niet gezegd. Daar ga ik dan aan werken.

Ze had een antislipbadmat gekocht, waarmee ze zich ervan verzekerde in ieder geval in het bad niet uit te kunnen glijden. Slippers met rubberzolen, zodat ook de natte badkamervloer geen doodsmak zou veroorzaken. En altijd de telefoon onder handbereik, voor in geval van nood.

En nu zat ze klem. In een koud bad. Door het lezen van dat afschuwelijke krantenbericht had ze de telefoon vergeten.

‘Verdomme!’ zei ze nog een keer, nadat ze met machteloze armen vele malen had geprobeerd zich op te hijsen. Het ging niet.

‘Vrouw onderkoeld dood in bad gevonden.’ Lena begon vast krantenberichten te formuleren die de wereld in kennis zouden stellen van haar droevige einde. ‘Waarschuwing voor alleenstaande oudere! Ga nooit in bad zonder telefoon!’

‘Nee,’ zei Lena vastberaden, ‘ik ben nog lang niet levensmoe.’ Bovendien had ze een afspraak voor een castingbijeenkomst voor de figuratie in een speelfilm over dementerende mensen. Dat karweitje zou haar neus voorbijgaan als ze niet kwam opdagen. Die gedachte bezorgde Lena nieuwe energie. Ze ging rechtop zitten, en probeerde zich nu om te draaien, op haar knieën te geraken om zich dan zó te kunnen verheffen.

Het kostte haar alle kracht die ze in zich had:

‘Jezusmina! Godzalmebeware! Christenezielen! Godskolere!’

Met veel gesteun en luid gescheld lukte het haar zich om te wentelen en zich op haar knieën omhoog te hijsen. Nu werd ze geconfronteerd met haar beeld in de spiegel van de medicijnkast achter het bad; het